

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ З ЇЇ ОСОБЛИВОСТЯМИ, ЗДІБНОСТЯМИ І ВЛАСТИВОСТЯМИ

УДК 141.7:316.42

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2026-1-8>**Гончаренко Катерина Сергіївна**

кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії соціально-гуманітарного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
orcid.org/0000-0003-1162-9464

Медведь Юрій Григорович

здобувач ступеня вищої освіти рівня PhD поза ад'юнктурою,
начальник науково-дослідної лабораторії
Військового інституту телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут,
магістрант освітньої програми
«Теоретична та практична філософія»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
orcid.org/0009-0003-6550-0460

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах цифровізації, фрагментації соціального досвіду та децентрації суб'єкта проблема ідентичності перестає бути виключно теоретичною. Вона стає важливою, як для особистого саморозуміння, так і для суспільного життя. Постмодерна філософія поставила під сумнів ідею стабільного та центрованого суб'єкта, однак залишила відкритим питання про механізми збереження безперервності ідентичності після її деконструкції. Відсутність чіткого розрізнення між стабільністю та тривалістю ідентичності у сучасних дослідженнях створює теоретичну невизначеність, що потребує спеціального філософського аналізу.

Мета. Метою статті є виявлення особливостей трансформації ідентичності в межах постмодерної філософії, обґрунтування відмінності між стабільністю та тривалістю ідентичності як концептуальної моделі її сучасного осмислення.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є історико-філософський аналіз та концептуальне моделювання. У статті здійснено філософський аналіз трансформації ідентичності в контексті постмодерної філософії з урахуванням критики модерної концепції суб'єкта. Також уточнено зміст ключових понять і запропоновано їхнє нове співвідношення в сучасному контексті.

Результати дослідження. Модерне уявлення про ідентичність як стабільну, центровану та самототожну сутність було історично обумовленим теоретичним підходом, що втратив свою пояснювальну силу в умовах соціокультурних і технологічних змін ХХ–ХХІ століть. На основі аналізу концепцій М. Фуко, Ж. Дерріда та Ж.-Ф. Ліотара обґрунтовано тезу про те, що постмодерна деконструкція суб'єкта виявляє умовність стабільності ідентичності.

Запропоновано концептуальне розрізнення між стабільністю та тривалістю ідентичності, яке дозволяє осмислити ідентичність після деконструкції як процесуальну форму безперервності без апеляції до фіксованого онтологічного центру. Показано, що цифрова культура та віртуальний простір радикалізують постмодерну логіку децентрації суб'єкта, роблячи множинність ідентичності структурною характеристикою сучасного способу буття. У результаті узагальнень в статті пропонується наступний висновок: постмодерна філософія надає продуктивну рамку для аналізу ідентичності як тривалості без центру, що зберігається через повторюваність дискурсивних і соціальних практик.

Ключові слова: ідентичність, постмодерна філософія, суб'єкт, децентрація, дискурс, деконструкція, тривалість, Модерн, Постмодерн.

Вступ. Друга половина XX століття позначена глибокими трансформаціями соціального, культурного та інтелектуального життя, які поставили під сумнів фундаментальні засади модерного світогляду. Віра в раціональність, лінійний прогрес і автономного суб'єкта, що тривалий час лежала в основі європейських філософського та наукового дискурсів, поступово втрачає свою пояснювальну силу та виявляється неспроможною щодо контекстуальних змін. Відштовхуючись від цього, постмодерна філософія робить спробу зафіксувати стан радикальної нестабільності світу, у якому зникають універсальні смисли, єдині центри та стабільні ідентичності.

Модерна концепція суб'єкта ґрунтувалася на уявленні про цілісне, раціональне «Я», здатне бути джерелом смислу, пізнання та моральної відповідальності. У класичній філософії Нового часу суб'єкт мислився як онтологічна й гносеологічна основа досвіду, як точка відліку істини та дії [3]. Проте історичні катастрофи XX століття, розвиток масового суспільства, технізація життя, зростання ролі медіа тощо, продемонстрували обмеженість цієї моделі. Стабільність суб'єкта виявилася не універсальною умовою людського існування, а історично обмеженою, зручною для описовості та схематизації конструкцією.

Філософія постмодерну постає реакційно. Ж.-Ф. Ліотар у праці «Стан постмодерну» виходить з недовіри до великих пояснювальних схем, які раніше забезпечували цілісне бачення історії, культури та суб'єкта [8]. Йдеться не про випадкову кризу теорії, а про зміну самої структури легітимації знання та ідентичності. У світі, де жоден наратив не має привілейованого статусу, суб'єкт більше не може виступати стабільним центром смислу. Цю трансформацію тих самих парадигм поглиблює М. Фуко, який послідовно відмовляється від уявлення про суб'єкта як первинну сутність. У його концепції суб'єкт постає як результат історичних практик, дискурсів і владних відносин, а не як автономне джерело дії та самототожності [12]. Таким чином, ідентичність втрачає статус внутрішньої сталої якості й постає як змінна конфігурація, що формується у взаємодії з соціальними інституціями.

В руслі даної логіки, розгортає свою концепцію і Ж. Дерріда, який демонструє неможливість остаточного смислу та стабільної тотожності. У його філософії будь-яка форма ідентичності виявляється включеною у нескінченну гру відмінностей. Поняття «*difference*», що вказує на принципову відкладеність ідентичності, яка ніколи не може бути завершеною або повністю присутньою для самої себе [4], занурює суб'єкта в круговерть онтологічної незавершеності. У цій перспективі суб'єкт існує не як замкнена тотожність, а як процес без остаточного завершення.

Не залишається осторонь даного питання і Р. Барт, який проголосивши «смерть автора», загострює ідею децентрації смислу, поширюючи її на культурну ідентичність загалом. Відсутність єдиного джерела смислу означає, що ідентичність більше не може бути зведена до стабільного наративу або біографічної послідовності [1]. Аналогічно цьому Ж. Бодрійяр схарактеризував сучасний стан культури як простір симуляції, у якому референтність зникає, а ідентичність формується у грі образів і знаків [13].

Таким чином, постмодерна філософія не руйнує суб'єкта навмисно і не заперечує ідентичність як таку, а фіксує історичну ситуацію, у якій стабільність, центр і цілісність перестають бути можливими як універсальні принципи. У цьому сенсі Постмодерн виступає не нормативним проектом, а діагностикою сучасності, де ідентичність існує у режимі фрагментації, множинності та набуває ситуативних форм.

Сучасні україномовні дослідження підтверджують актуальність постмодерної проблематизації ідентичності. Так, у роботах, присвячених філософії ідентичності в умовах цифрової культури, наголошується, що множинність ролей, фрагментація досвіду та нестабільність смислів є не випадковими викривленнями, а структурними характеристиками сучасного способу буття людини [9].

Попри значний масив досліджень, присвячених постмодерній критиці суб'єкта, у філософській літературі залишається недостатньо проясненим питання про статус ідентичності після деконструкції. Класики постмодерної думки зосереджуються переважно на руйнуванні центрованих моделей суб'єкта, універсальних наративів і метафізичних підстав самототожності. Водночас вони свідомо уникають позитивного аналізу механізмів тривалості ідентичності, остерігаючись повернення до есенціалістських або нормативних моделей «Я» [4; 8; 12].

У результаті в науковому дискурсі часто ототожнюються два різні поняття *стабільність* і *тривалість* ідентичності. Стабільність передбачає наявність фіксованого центру, незмінної сутності та внутрішньої самототожності суб'єкта, тоді як тривалість може мислитися як процесуальна безперервність, що не потребує сталого онтологічного ядра. Це розрізнення, хоча інтуїтивно присутнє у філософських підходах постмодерну, рідко стає предметом спеціального концептуального аналізу [5].

Сучасні дослідники звертають увагу на те, що постмодерна ідентичність функціонує не в режимі стабільності, а в режимі тимчасових, контекстуально зумовлених конфігурацій, які забезпечують відносну безперервність саморозуміння без апеляції до фіксованої сутності [2]. Водночас у сучасних філософських і культурологічних дослідженнях підкреслюється, що проблема ідентичності в умовах пізньої модерності та постмодерну потребує подальшого теоретичного уточнення, оскільки опис фрагментації та множинності часто залишається на рівні соціокультурної констатації, не переходячи до концептуального аналізу [6].

Таким чином, *ключовою проблемою статті* є необхідність концептуального розмежування стабільності та тривалості ідентичності в межах постмодерної філософії. Йдеться про з'ясування того, яким чином ідентичність може зберігати форму безперервності після деконструкції центрального суб'єкта, не повертаючись при цьому до метафізики сутності або нормативних моделей самототожності.

Мета та завдання. Метою є філософський аналіз трансформації ідентичності в контексті постмодерної логіки та обґрунтування тези про те, що ідентичність у постмодерному дискурсі не зникає, а функціонує в іншому режимі як нестабільна, тимчасова та дискурсивно зумовлена форма тривалості.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є історико-філософський аналіз та концептуальне моделювання. У статті здійснено філософський аналіз трансформації ідентичності в контексті постмодерної філософії з урахуванням критики модерної концепції суб'єкта. Також уточнено зміст ключових понять і запропоновано їхнє нове співвідношення в сучасному контексті.

Результати. Формування модерної концепції суб'єкта є одним із фундаментальних зрушень у європейській філософії Нового часу. Саме в межах модерного проекту суб'єкт набуває статусу центральної інстанції пізнання, смислу та дії. Ідентичність у цьому контексті мислиться як відносно цілісна, внутрішньо узгоджена та стабільна структура, що забезпечує безперервність людського досвіду.

Класичним вираженням модерного розуміння суб'єкта є філософія Р. Декарта, у якій мисляче «Я» постає як незаперечна основа будь-якого знання. Декартівське «*cogito*» гарантує існування суб'єкта й наділяє його статусом беззаперечного існування мислячого суб'єкта, автономної сутності, що потенційно спроможна бути джерелом істини та раціонального контролю в світі. У цій моделі ідентичність ґрунтується на внутрішній прозорості свідомості для самої себе. Р. Декарт формулює це положення у відомій тезі: Я є, я існую і це є істинним щоразу, коли я це вимовляю або мислю [3]. Дана формула закріплює уявлення про суб'єкта як первинну, самодостатню точку відліку істини. У такій перспективі ідентичність мислиться

як *стабільність*, тобто як незмінна самототожність мислячої сутності. Суб'єкт не потребує історичного чи соціального контексту для підтвердження власного існування, він є тим, ким є, завдяки акту мислення.

У філософії І. Канта відбувається важливе уточнення такого статусу суб'єкта. Він набуває значення необхідної умови можливості досвіду. Ключовим стає поняття «трансцендентальна єдність апперцепції», як засвідчує здатність «Я мислю» супроводжувати всі акти пізнання. І. Кант зазначає: «Це первісне і чисте усвідомлення себе я називаю трансцендентальною апперцепцією» [7, с. 133]. Саме ця єдність забезпечує цілісність досвіду та упорядкованість пізнавальних актів. Ідентичність у кантівському сенсі має апіорний характер: вона передує будь-якому досвіду. Хоча суб'єкт у І. Канта не є субстанцією, він залишається центром синтезу, без якого неможливе пізнання світу. Таким чином, стабільність ідентичності тут зберігається у формі трансцендентальної функції, що не підлягає деконструкції в межах самої теорії.

Попри це модерний суб'єкт отримує ще й історичний вимір. Прослідкувати це можна завдяки підходу Гегеля, який ставить суб'єктивність в якості основи до розвитку духу, що реалізує себе через діалектичний процес історії. Гегель підкреслює, що істина суб'єкта розкривається лише в русі становлення: «Істинне є цілим, але ціле є лише сутність, що завершується через свій розвиток» [14, с. 11]. Історичність суб'єкта не скасовує його спрямованості до самототожності, а лише відкладає її у часі. Тож, навіть у динамічній формі історичності суб'єкт залишається носієм смислового центру, який забезпечує єдність розвитку.

Спільною рисою модерних концепцій суб'єкта є переконання в існуванні центрованої сутності, яка забезпечує стабільність ідентичності. Раціональність, самототожність і автономія розглядаються як універсальні характеристики людського «Я». Тож на цій основі формується уявлення про людину як носія сталих переконань, моральної відповідальності чи послідовності життєвої біографії. Ідентичність у модерному мисленні мислиться як стабільна форма самототожності, що безпосередньо дана, або принаймні є гарантованою трансцендентальними структурами чи й реалізується в історичному процесі. Таке уявлення про стабільний центр суб'єктивності стає одним з ключових аспектів критики у філософії Постмодерну.

Також в межах модерної традиції виникають і інші чинники напруги, які згодом призводять до кризи суб'єкта. Розвиток природничих наук, поява масового суспільства, індустріалізація та технологічні зміни тощо, поступово підривають уявлення про людину як суверенного господаря власного досвіду. Ф. Ніцше радикально ставить під сумнів ідею цілісного суб'єкта, розглядаючи «Я» як множинність сил, інстинктів, волі до влади тощо.

На шляху такої критики, мислителі постмодерну розробляють різні, проте концептуально споріднені підходи до деконструкції модерної моделі суб'єкта, що потребує окремо теоретичної реконструкції. М. Фуко, який вдається до таких понять як дискурс, влада-знання та суб'єктивація тощо, відмовляється розглядати суб'єкта як вихідну онтологічну даність. Суб'єкт формується в межах історично конкретних дискурсивних практик. «... індивід є не початком, а результатом влади» [11, с. 224]. У цьому твердженні зафіксовано радикальний зсув від модерної суб'єктності до постмодерного аналізу механізмів її формування. Ідентичність у перспективі автора постає як змінна конфігурація, що виникає внаслідок нормалізуючих практик, інституційних режимів і дискурсивних правил. Вона не має внутрішнього ядра, яке зберігалось б незалежно від історичного контексту. Але натомість постає множинність форм суб'єктивності, що змінюються разом із трансформаціями знання та влади [12].

Деконструкція модерного суб'єкта в логіці М. Фуко полягає в демонстрації того, що стабільна ідентичність є продуктом історичних умов, а не універсальною характеристикою людського буття. У філософії Ж. Дерріда, де деконструкція суб'єкта здійснюється через аналіз мовних структур і критики метафізики присутності, саме «*differance*», одночасно надає і відмінність, і відстрочку смислу. Жодне значення не може бути остаточно закріплене, а отже, не може існувати й завершена, самототожна ідентичність. Ж. Дерріда наголошує, що «центр не є центром» і що будь-яка структура завжди містить у собі принцип децентрації [5], який по-

ширюється і на суб'єкта, який у модерній філософії виконував функцію смислового центру. Ідентичність, за даного підходу, не зникає, але виявляється принципово нестабільною. Вона існує як процес постійного відкладання, як гра відмінностей, у якій суб'єкт не може співпасти із самим собою остаточно. Таким чином, деконструкція суб'єкта полягає не в руйнуванні «Я», а в демонстрації неможливості його остаточної фіксації. Це підриває модерне уявлення про ідентичність як стабільну самототожність, але водночас відкриває простір для мислення ідентичності як процесу.

В «постмодерному стані», в ситуації, коли «великі наративи втрачають свою переконливість» [8], суб'єкт більше не може ґрунтувати свою ідентичність на єдиній історії або загальній меті. Ідентичність, що набуває форми множинних локальних наративів, кожен з яких функціонує в межах власної мовної гри, розпадається на сукупність тимчасових позицій, що змінюються залежно від контексту. Тож деконструкція модерного суб'єкта стає залежною від змін соціокультурних умов, у яких більше неможливо підтримувати стабільну ідентичність як універсальну норму.

Попри відмінності методологічних підходів, постмодерні інтелектуали, на кшталт М. Фуко, Ж. Дерріда та Ж.-Ф. Ліотара сходяться в одному принциповому твердженні, що модерна модель суб'єкта як стабільного центру смислу є історично обмеженою та концептуально проблематичною. Їхня деконструкція не спрямована на знищення суб'єкта, а на виявлення тих механізмів, через які ідентичність втрачає статус самототожної сутності.

Водночас жоден із розглянутих підходів не пропонує, умовної «позитивної» теорії тривалості ідентичності після деконструкції. Саме ця теоретична пауза створює можливість для подальшого аналізу ідентичності не як стабільної сутності, а як *форми безперервної циркуляції без центру*. Тож постає необхідність переосмислення самої логіки існування ідентичності після руйнування її метафізичних підстав. Ключовим тут є розрізнення понять *стабільності* та *тривалості*, які в багатьох дослідженнях ототожнюються, хоча мають принципово різний філософський зміст та конотати.

Під стабільністю ідентичності в модерному сенсі розумілася наявність незмінного ядра суб'єкта, що забезпечує самототожність у часі. Стабільність передбачає центр, внутрішню єдність і можливість повного самоспівпадіння «Я» з самим собою. Постмодерна критика переконливо показала, що стабільність замість універсальної антропологічної умови пропонує історично зумовлену філософську конструкцію. Вона функціонує доти, доки існують соціальні, культурні та символічні умови, здатні підтримувати уявлення про центр і безперервність суб'єкта.

На відміну від стабільності, тривалість не передбачає незмінного ядра або фіксованого центру. Тривалість тяжіє до процесуальної безперервності, яка може зберігатися навіть за умов радикальної змінності форм ідентичності. У цьому сенсі ідентичність не є «даністю», а радше результатом постійного відтворення в дискурсивних, соціальних і символічних практиках. Таке розрізнення імпліцитно присутнє у філософії М. Фуко, який наголошує, що суб'єкт формується через історично змінні практики, але не зникає разом із їх трансформацією [10]. Ідентичність же зберігає тривалість не завдяки стабільності, а завдяки повторюваності практик суб'єктивації. Деконструюючи центр постмодерна філософія, водночас, залишає відкритим питання, яким чином можлива безперервність ідентичності без стабільного ядра? Саме тут виникає теоретична напруга, яка часто залишається поза увагою, адже більшість мислителів обходять відновлення метафізики суб'єкта.

Розрізнення між стабільністю та тривалістю ідентичності дозволяє уникнути двох крайнощів. З одного боку, модерного уявлення про фіксовану сутність, з іншого, радикального заперечення смислових підстав щодо суб'єкта. У цьому сенсі постмодерна філософія відкриває простір для нового типу аналізу ідентичності, який визнає її нестабільність, але не заперечує можливості безперервності людського саморозуміння.

Цифрові технології, мережеві комунікації та віртуальні середовища радикалізують ці процеси, що фіксовані філософією постмодерну. Йдеться передусім про децентрацію суб'єкта, фрагмен-

тацію досвіду, нестабільність смислів і множинність ідентичностей. Ще М. Маклюен наголошував, що «медіум є повідомленням», підкреслюючи, що технологічна форма комунікації впливає на спосіб мислення суб'єкта [15]. У цифровому середовищі цей ефект посилює швидкість, фрагментарність і візуальність комунікації, які підривають можливість формування цілісного наративу ідентичності. Суб'єкт дедалі більше переживає себе не як носія власної історії, а як сукупність окремих ролей і образів, що активуються в різних контекстах цифрового середовища.

Цифрова культура створює специфічний простір самопрезентації, у якому ідентичність функціонує як змінна конфігурація образів, профілів і наративів. Ш. Теркл показує, що в цифровому середовищі суб'єкт може одночасно конструювати кілька версій «Я», які не потребують внутрішньої узгодженості [16]. Ця множинність відповідає постмодерному уявленню про ідентичність як відкритий процес. Цифрові платформи не створюють фрагментацію ідентичності з нуля, а лише роблять її більш видимою та інтенсивною.

Ш. Зубофф описує цей процес як становлення режиму «наглядного капіталізму», у межах якого людський досвід перетворюється на ресурс прогнозування та управління [17]. Так відбувається радикалізація логіки суб'єктивності, коли суб'єкт не просто формується дискурсами, а виявляється включеним у технічно опосередковані режими нормалізації, які діють у реальному часі. Ж. Бодрійяр ще у до-цифрову епоху описав сучасну культуру як простір симуляції, у якому знаки втрачають зв'язок зі стабільними референтами. У цифровому середовищі ця логіка набуває граничної очевидності ідентичність дедалі більше існує як ефект циркуляції образів, лайків, репостів і візуальних кодів [13]. Поверхневість, на яку вказує Ж. Бодрійяр, не означає відсутності ідентичності, а свідчить про зміну її онтологічного статусу. Ідентичність більше не ґрунтується на глибинній сутності, а формується як тимчасова знакова конфігурація.

У сучасних міждисциплінарних дослідженнях проблема ідентичності дедалі частіше розглядається в якості умови аналізу можливостей безперервності суб'єктивного досвіду, що є важливим, зокрема, в ситуації фрагментації, цифровізації та мережевої взаємодії. Характерною рисою цих досліджень є зсув уваги від онтологічних засад суб'єкта до процесів, практик і контекстів формування ідентичності.

У статті Г. Супрун ідентичність у цифрову добу визначається як відкрита конфігурація соціальних ролей і символічних позицій, що постійно змінюються під впливом медіасередовища [9]. Автор переконливо демонструє, що цифрові практики не руйнують ідентичність, а *змінюють механізми її підтримки*. Водночас у цій інтерпретації ідентичність розглядається крізь призму множинності та фрагментації, без чіткого розрізнення між втратою стабільності та можливістю тривалості суб'єктивного досвіду.

А от, Б. Іваненко зазначає, що сучасна ідентичність існує не як фіксована структура, а як сукупність повторюваних практик самовизначення [6]. Цей підхід суттєво наближається до постмодерної логіки, однак поняття повторюваності використовується радше описово й не отримує статусу самостійної концептуальної категорії. Слід відмітити, що цифрове середовище сприяє формуванню ідентичності як низки тимчасових самопрезентацій, пов'язаних між собою лише контекстуально. У цьому підході чітко зафіксовано втрату стабільності ідентичності, проте питання її тривалості залишається відкритим.

Нарешті, у найновіших україномовних публікаціях проблема ідентичності дедалі частіше осмислюється у контексті трансформацій цифрового середовища. Зокрема, підкреслюється, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змінює форми соціалізації та відкриває можливості для множинного конструювання ідентичності, насамперед у віртуальному просторі, де суб'єкт отримує нові засоби самопрезентації та самовизначення [9]. Це спостереження підтверджує фукіанську логіку суб'єктивності, однак знову ж таки не розрізняє стабільність ідентичності та її процесуальну тривалість.

Отже, аналіз сучасних досліджень вказує на те, що більшість авторів сходяться на критиці модерної моделі стабільної ідентичності, однак зупиняються на констатації її деконструкції, не пропонуючи концептуального пояснення механізмів збереження безперервності іден-

тичності після втрати центрованого суб'єкта. Це виявляє теоретичну прогалину між описом нестабільності ідентичності та її філософським осмисленням як процесуальної тривалості. Саме заповнення цієї прогалини через розрізнення стабільності та тривалості ідентичності дозволяє не лише уточнити постмодерну проблематику, а й інтегрувати сучасні інтерпретації ідентичності в цілісну концептуальну рамку, що поєднує критику метафізики суб'єкта з можливістю осмислення безперервності суб'єктивного досвіду.

Висновки. У статті здійснено філософський аналіз трансформації ідентичності в контексті постмодерної філософії з акцентом на деконструкцію модерної концепції суб'єкта та переосмислення умов його існування в сучасному соціокультурному середовищі. Показано, що модерна модель суб'єкта, яка ґрунтувалася на уявленні про стабільну, центровану та самототожну ідентичність, була історично обумовленою формою осмислення людського буття і втратила свою пояснювальну силу в умовах глибоких трансформацій ХХ–ХХІ століть.

Аналіз класичних концепцій, що пояснюють модерну суб'єктивність, засвідчив, що ідентичність у межах модерного проекту мислилася як форма стабільності, забезпечена або субстанційною природою мислячого «Я», або трансцендентальними структурами свідомості, або телеологічною логікою історичного розвитку. Саме це уявлення про стабільний центр суб'єктивності стало головним об'єктом критики з боку постмодерної філософії.

Розгляд підходів постмодерних мислителів дозволив продемонструвати, що постмодерна деконструкція суб'єкта, що спрямована на виявлення історичних, дискурсивних і мовних механізмів її формування призводить до втрати самототожної сутності й постає як децентрована, процесуальна та контекстуально зумовлена форма існування. Водночас класики постмодерну переважно утримуються від позитивного аналізу того, яким чином можлива безперервність ідентичності після деконструкції центрованого суб'єкта.

У статті обґрунтовано тезу про необхідність концептуального розрізнення стабільності та тривалості ідентичності. Показано, що стабільність пов'язана з модерним уявленням про незмінне ядро суб'єкта, тоді як тривалість може бути осмислена як процесуальна безперервність без апеляції до фіксованого центру.

Аналіз цифрової культури продемонстрував, що сучасні мережеві та мережеві середовища радикалізують постмодерну логіку функціонування ідентичності. Фрагментація досвіду, множинність форм самопрезентації, алгоритмічна суб'єктивація та симулятивний характер цифрових практик підтверджують постмодерну діагностику децентрації суб'єкта. Ідентичність у цифрову епоху функціонує не як стабільна сутність, а як тимчасова конфігурація, що зберігає тривалість через повторюваність дискурсивних і символічних практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барт Р. Міфології. Київ : Основи, 2002. 256 с.
2. Бауман З. Плинна модерність. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2008. 272 с.
3. Декарт Р. Роздуми про першу філософію. Київ : Юніверс, 1999. 208 с.
4. Дерріда Ж. Письмо і відмінність. Київ : Основи, 2004. 368 с.
5. Дерріда Ж. Про граматологію. Київ : Основи, 2003. 456 с.
6. Іваненко Б. Я-ідентичність особистості: статичні й динамічні аспекти. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Вип. 7. С. 53–61. DOI: 10.30970/PS.2020.7.8 (дата звернення: 01.02.2026).
7. Кант І. Критика чистого розуму. Київ : Юніверс, 2000. 624 с.
8. Ліотар Ж.-Ф. Стан постмодерну : доповідь про знання. Київ : Основи, 1998. 132 с.
9. Супрун Г. Г. Ідентичність індивіда в цифрову епоху соціальних комунікацій. *Філософські обрії*. 2020. № 43. С. 85–94. DOI: 10.33989/2075-1443.2020.43.212698 (дата звернення: 31.01.2026).
10. Фуко М. Історія сексуальності. Т. 1. Київ : Основи, 1998. 208 с.
11. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. Київ : Основи, 1998. 392 с.
12. Фуко М. Слова і речі. Археологія гуманітарних наук. Київ : Основи, 2002. 512 с.
13. Baudrillard J. *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press, 1994. 164 p.

14. Hegel G. W. F. *Phenomenology of Spirit*. Oxford : Oxford University Press, 1977. 640 p.
15. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA : MIT Press, 1994. 392 p.
16. Turkle S. *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York : Simon & Schuster, 1995. 347 p.
17. Zuboff S. *The Age of Surveillance Capitalism*. New York : PublicAffairs, 2019. 704 p.

REFERENCES

1. Bart R. (2002). *Mifolohii*. [Mythologies]. Kyiv : Osnovy, 256 s.
2. Bauman Z. (2008). *Plyнна modernist*. [Liquid modernity]. Kyiv : Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «Osnovy», 272 s.
3. Dekart R. (1999). *Rozdumy pro pershu filosofiiu*. [Meditations on First Philosophy]. Kyiv : Yunivers, 208 s.
4. Derrida Zh. (2004). *Pysmo i vidminnist*. [Writing and Difference]. Kyiv : Osnovy, 368 s.
5. Derrida Zh. (2003). *Pro hramatolohiiu*. [Of Grammatology]. Kyiv : Osnovy, 456 s.
6. Ivanenko B. (2020). *Ya-identychnist osobystosti: statychni y dynamichni aspekty*. [Self-identity of personality: static and dynamic aspects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky*. Vyp. 7. S. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.8>
7. Kant I. (2000). *Krytyka chystoho rozumu*. [Critique of Pure Reason]. Kyiv : Yunivers, 624 s.
8. Liotar Zh.-F. (1998). *Stan postmodernu: dopovid pro znannia*. [The Postmodern Condition: A Report on Knowledge]. Kyiv : Osnovy, 132 s.
9. Suprun H. H. (2020). *Identychnist indyvida v tsyfrovu epokhu sotsialnykh komunikatsii*. [Individual identity in the digital age of social communications]. *Filosofski obrii*. № 43. S. 85–94.
10. Fuko M. (1998). *Istoriia seksualnosti*. [The History of Sexuality]. T. 1. Kyiv : Osnovy, 208 s.
11. Fuko M. (1998). *Nahliadaty y karaty. Narodzhennia viaznytsi*. [Discipline and Punish: The Birth of the Prison]. Kyiv : Osnovy, 392 s.
12. Fuko M. (2002). *Slova i rechi. Arkheolohiia humanitarnykh nauk*. [The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences]. Kyiv : Osnovy, 512 s.
13. Baudrillard J. (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press, 164 p.
14. Hegel G. W. F. (1977). *Phenomenology of Spirit*. Oxford : Oxford University Press, 640 p.
15. McLuhan M. (1994). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA : MIT Press, 392 p.
16. Turkle S. (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York : Simon & Schuster, 347 p.
17. Zuboff S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism*. New York : PublicAffairs, 704 p.

Honcharenko Kateryna Serhiivna

PhD in Philosophy, Associate Professor,
 Head of the Department of Philosophy,
 Faculty of Social Sciences and Humanities
 Dragomanov Ukrainian State University
 9, Pyrohova str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1162-9464

Medved Yurii Hryhorovych

PhD Candidate (external doctoral candidate),
 Head of the Research Laboratory
 Kruty Heroes Military Institute of
 Telecommunications and Information Technology,
 Master's Student of the Educational Program
 "Theoretical and Practical Philosophy"
 Dragomanov Ukrainian State University
 9, Pyrohova str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0009-0003-6550-0460

TRANSFORMATION OF IDENTITY IN THE CONTEXT OF POSTMODERN PHILOSOPHY

Problem. *In the context of digitalization, fragmentation of social experience, and the decentration of the subject, the problem of identity ceases to be purely theoretical and becomes significant for both personal self-understanding and social life. Postmodern philosophy has convincingly questioned the idea of a stable and centered subject; however, it has not sufficiently clarified how continuity of identity is possible after its deconstruction. The lack of a clear distinction between stability and duration of identity generates theoretical ambiguity in contemporary debates.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze the transformation of identity within postmodern philosophy and to substantiate the distinction between stability and duration as a conceptual model for its contemporary understanding.*

Methods. *The study is based on historical-philosophical and comparative analysis, as well as on the conceptual reconstruction of the notions of the subject and identity. The texts of representatives of modern and postmodern philosophy are interpreted in order to identify changes in the understanding of their theoretical status.*

Results. *The article demonstrates that the modern concept of identity as a stable and self-identical essence was a historically conditioned construct that has lost explanatory power under contemporary socio-cultural and technological transformations. It argues that postmodern deconstruction does not eliminate identity but reveals the problematic nature of its stability. A conceptual distinction between stability and duration is proposed, allowing identity to be understood as a processual form of continuity without appeal to a fixed ontological center. It is further shown that digital culture and algorithmic environments intensify this transformation, making multiplicity and contextuality structural features of contemporary identity.*

Key words: *identity, postmodern philosophy, subject, decentering, discourse, deconstruction, duration, modernity, postmodernity.*

Дата першого надходження статті до видання: 15.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026